

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MOLIYAVIY BARQARORLIK VA INVESTITSION MUHITNI RIVOJLANTIRISH

Ergasheva Shohida Temirovna

Shofirkon agrotexnologiyalar texnikumi

maxsus fan o'qituvchisi

Annotatsiya: Bugungi kunda raqamli iqtisodiyot jahon miqyosida iqtisodiy rivojlanishning asosiy omillaridan biriga aylangan. Raqamli texnologiyalar iqtisodiyotning turli jabhalariga kirib borishi bilan moliyaviy barqarorlik va investitsion muhit ham yangi bosqichga ko'tarilmoqda. Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida moliyaviy barqarorlik va investitsion muhitni rivojlantirish masalalari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Raqamli iqtisodiyot, moliyaviy barqarorlik, raqamlashtirish, axborot tizimlari, milliy iqtisodiyot, raqamli texnologiyalar, investitsiya Sun'iy intellekt, investitsion muhit, elektron hukumat, startap, raqamli moliyalashtirish, davlat va xususiy sektorlar

Bugungi kunda iqtisodiyotni rivojlantirish masalasi eng muhim va dolzarb masala bo'lib hisoblanadi. Ayniqsa axborot texnologiyalari jadal rivojlanayotgan bir vaqtda iqtisodiyotni raqamlashtirish, investitsion muhitni yaratish, iqtisodiy barqarorlik va rivojlantirishning ahamiyati juda muhimdir.

Raqamli iqtisodiyot - bu so'nggi yillarda dunyo bo'ylab tez sur'atlar bilan rivojlanayotgan va iqtisodiyotni tubdan o'zgartirayotgan soha hisoblanadi. Raqamli texnologiyalarning keng qo'llanilishi nafaqat iqtisodiyotni, balki ijtimoiy va madaniy hayotimizni ham qayta shakllantirmoqda.

Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi nafaqat iqtisodiyotda, balki jamiyatda ham tub o'zgarishlarga olib keladi. Axborot xarajatlarini kamaytirish orqali raqamli texnologiyalar davlat, kompaniyalar va jismoniy shaxslar uchun iqtisodiy va ijtimoiy bitimlar qiymatini sezilarli darajada pasaytiradi,

innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlaydi, ular bo'yicha bitimlar deyarli “nol”ga aylanadi, shuningdek, samaradorlik sezilarli darajada oshadi: mavjud faoliyat va xizmatlar arzonroq, tezroq yoki yanada qulayroq bo'ladi. Va nihoyat, raqamli texnologiyalar integratsiyalashuvni ta'minlaydi: odamlar oldin ularga kirish imkoniga ega bo'lmagan xizmatlardan foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Uning asosiy jihatlari quyidagilardan iborat:

- *Bank tizimining raqamlashtirilishi* – elektron to'lov tizimlari va fintech kompaniyalarning rivojlanishi orqali moliyaviy xizmatlarning samaradorligi oshmoqda.
- *Blokcheyn va kriptovalyutalar* – moliyaviy shaffoflikni ta'minlash va tranzaksiyalar xavfsizligini oshirishga yordam beradi.
- *Sun'iy intellekt va Big Data* – iqtisodiy prognozlash va moliyaviy risklarni boshqarishda yangi imkoniyatlar yaratmoqda.

Moliyaviy barqarorlikni ta'minlash uchun davlat va xususiy sektor tomonidan quyidagi choralar amalga oshirilishi lozim:

1. *Regulyativ mexanizmlarni modernizatsiya qilish* – moliyaviy bozor ishtirokchilarining barqaror ishlashini ta'minlash.
2. *Raqamli xavfsizlikni mustahkamlash* – kiberxavfsizlik tizimlarini kuchaytirish va moliyaviy firibgarlikning oldini olish.
3. *Raqamli moliyaviy savodxonlikni oshirish* – aholining raqamli xizmatlardan foydalana olish qobiliyatini oshirish.
4. *Moliyaviy inklyuzivlikni kengaytirish* – bank va moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini barcha qatlamlar uchun ochiq qilish.

Raqamli iqtisodiyot samarali ishlashi uchun zamonaviy va barqaror infratuzilmatalab etiladi. Bu esa investitsiyalarni talab qiladi. Optik tolali internet tarmoqlari, 5G texnologiyasi, ma'lumotlar markazlari va boshqa texnologik infratuzilma elementlariga yo'naltirilgan investitsiyalar raqamli iqtisodiyotning poydevorini mustahkamlaydi. Infratuzilmaning rivojlanishi, o'z navbatida, raqamli xizmatlarning keng ko'lamda joriy etilishiga va ulardan foydalanishga imkon beradi.

O'zbekiston 2023-yilda investitsiya muhitini yaxshilash va chet el investitsiyalarini jalb qilish maqsadida bir qator islohotlar va chora-tadbirlarni amalga oshirdi. Bu islohotlar mamlakat iqtisodiyotini yanada raqobatbardosh qilish va barqaror o'sishni ta'minlashga qaratilgan.

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi uchun investitsiyalar zaruriy shartdir. Texnologik innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash, infratuzilmani rivojlantirish, kichik va o'rta bizneslarni qo'llab-quvvatlash, ta'lim va kadrlar tayyorlash hamda ijtimoiy va iqtisodiy tenglikni ta'minlash uchun investitsiyalar muhim ahamiyatga ega. Shu bois, davlat va xususiy sektor tomonidan raqamli iqtisodiyotga yo'naltirilgan investitsiyalarni oshirish kerak.

Investitsion muhitning jozibadorligi ko'plab omillarga bog'liq bo'lib, raqamli texnologiyalar ushbu jarayonni tezlashtirishda muhim rol o'ynaydi:

- *Elektron hukumat va biznes muhitini yaxshilash* – investitsiya jarayonlarini soddalashtirish va shaffoflikni oshirish.
- *Smart-kontraktlar va blokcheyn texnologiyalari* – investitsiyalarni boshqarish va nazorat qilish mexanizmlarini mustahkamlash.
- *Sun'iy intellekt asosida investitsion tahlillar* – potensial investorlar uchun aniq va ishonchli ma'lumotlarni taqdim etish.
- *Raqamli transformatsiya va iqtisodiy o'sish* – innovatsion startaplar va raqamli biznes modelining investorlarga ta'siri.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 28-dekabrdagi PQ-4937-son qarori bilan tasdiqlangan 2021–2023 yillarga mo'ljallangan Investitsiya dasturiga muvofiq soha bo'yicha joriy yilning yanvar-sentyabr oylari davomida 8 ta investitsiya loyihalari doirasida jami 160 mln. dollarga yaqin investitsiya mablag'lari o'zlashtirilib, reja ko'rsatkichi 113 foizga bajarilishi ta'minlandi. Shundan, 80 mln. Dollardan ortiq qismi to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni tashkil etadi.

Yana bir muhim ko'rsatkichlar:

- Kompyuter va dasturlash xizmatlari hajmi 2020 yil natijalari bo'yicha 119 foizgacha o'sdi va 1,078 milliard so'mni tashkil etdi (rejada — 920 million so'm);

- Dasturiy mahsulotlar va xizmatlar eksporti hajmi 15,8 million dollargacha oshdi va 158 foiz o'sish dinamikasini ko'rsatdi (rejada — 10 million dollar);
- Axborot va aloqa sohasida ish haqi o'sish dinamikasi ham 119 foizni ko'rsatdi.

Hozirgi kunda mazkur sohada o'rtacha maosh 4 million so'mni tashkil etadi (umumrespublika bo'yicha ish haqi — 2,3 million so'm);

- AKT sohasida xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalar soni yildan-yilga oshib boryapti: 2020 yil natijalari bo'yicha ularning soni 269 ni tashkil etdi va 73 taga ko'paydi. 2020 yilda Investitsiya dasturiga kiritilgan loyihalar bo'yicha Vazirlik tomonidan jami 9 ta loyiha 177,5 million dollarga teng hajmida amalga oshirilib, 102 foiz o'sish ko'rsatqichni ko'rsatdi (rejada — 174,02 million dollarga teng loyihalar qiymati). Jumladan:

- To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiya asosida — 97,14 million dollarga teng loyihalar (rejada — 94,5 million dollarga teng, o'sish dinamikasi — 103 foiz);

Raqamli iqtisodiyotda investitsion muhitni rivojlantirish uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

1. *Raqamli infratuzilmani kengaytirish* – internet va texnologik infratuzilmani rivojlantirish orqali investorlar uchun qulay muhit yaratish.
2. *Xalqaro investorlar bilan hamkorlikni kengaytirish* – raqamli platformalar orqali xorijiy sarmoyadorlarni jalb qilish.
3. *Startup ekotizimini rivojlantirish* – innovatsion loyihalarni moliyalashtirish tizimini takomillashtirish.
4. *Raqamli moliyalashtirish mexanizmlarini rivojlantirish* – kriptovalyuta va raqamli obligatsiyalar orqali investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatlarini oshirish.

Xulosa qilib aytganda, Raqamli iqtisodiyot sharoitida moliyaviy barqarorlik va investitsion muhitni rivojlantirish iqtisodiy taraqqiyotning muhim omillaridan biridir. Bank tizimining raqamlashtirilishi, fintech xizmatlarning kengayishi, blokcheyn va sun'iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi ushbu jarayonni jadallashtirishga xizmat qilmoqda. Shu sababli, davlat va xususiy sektor hamkorlikda raqamli infratuzilmani mustahkamlash va investitsion muhitni

yaxshilash bo'yicha samarali strategiyalarni ishlab chiqishi lozim. Kelajakda ushbu yo'nalishda amalga oshiriladigan chora-tadbirlar iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va investorlar uchun qulay muhit yaratishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi.
2. O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligining rasmiy hisobotlari.
3. O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining raqamli moliya bo'yicha hujjatlari.
4. World Economic Forum, "The Future of Digital Economy and Finance" (2022).
5. International Monetary Fund (IMF), "Digital Transformation and Financial Stability" (2023).
6. OECD, "Investment Strategies in the Digital Economy" (2023).
7. Xudoyberdiyev A., "O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning moliyaviy jihatlari" (2022).
8. Global Financial Stability Report, "The Impact of Digitalization on Investment and Financial Markets" (2023).